

LES COMPETÈNCIES TRANSVERSALS A L'ESCOLA DE CIÈNCIES DE LA SALUT DE MANRESA

Imma Ubierno Perramon
Escola Universitària de Ciències de la Salut de Manresa
iubierno@fub.edu

Gonzalo Lorza Blasco
Estudis de Fisioteràpia
Escola de Ciències de la Salut de Manresa
glorza@fub.edu

Manel Pérez Quirós
Estudis de Podologia
Escola de Ciències de la Salut de Manresa
maperez@fub.edu

Mireia Torralba Roselló
Estudis de Logopèdia
Escola de Ciències de la Salut de Manresa
mtorralba@fub.edu

Carme Valiente Ballesteros
Estudis d'Infermeria
Escola de Ciències de la Salut de Manresa
cvaliente@fub.edu

RESUM DE L'EXPERIÈNCIA

Un dels pilars del nou marc d'ensenyament superior és l'aprenentatge basat en competències. Yáriz i Villardón defineixen una competència com el conjunt de coneixements, habilitats i actituds necessaris per a desenvolupar una ocupació donada i la capacitat de mobilitzar i aplicar aquests recursos en un entorn determinat, per a produir un resultat definit. En el projecte Tuning, treball de consens europeu sobre competències a la universitat, es distingeix entre dos tipus de competències: les genèriques anomenades també transversals i les específiques.

Les competències específiques són pròpies de cada perfil de titulat determinat i s'expressen generalment a través de coneixements relacionats amb les disciplines o habilitats específiques de les pràctiques professionals més comunes en el perfil definit. Les competències genèriques o transversals són aquelles que constitueixen una part fonamental del perfil professional i del perfil formatiu de totes o la majoria de les titulacions. Inclouen un conjunt d'habilitats cognitives i metacognitives, coneixements instrumentals i actituds valuoses en la societat del coneixement. Alhora es poden classificar en tres grups: instrumentals, interpersonals i sistèmiques.

A l'Escola de Ciències de la Salut de Manresa, on s'imparteixen les titulacions d'Infermeria, Fisioteràpia, Podologia i Logopèdia, es va portar a terme l'any 2007 un treball de definició de les competències transversals per a les quatre titulacions del centre. De cada competència

seleccionada se'n va donar una definició i els indicadors de nivell bàsic i avançat. En aquest treball hi van participar una trentena de professors/es de l'Escola i va ser tutoritzat per l'IDES de la UAB i el professor Jesús Berruezo. La present comunicació exposa el procés portat a terme per l'equip de professorat que va participar en aquest projecte, els objectius del treball, la metodologia emprada i el resultat.

ABSTRACT

One of the pillars of the new framework for higher education is learning based on competences. Yáriz and Villardon define one competence as knowledge, skills and attitudes, all of them needed to develop an activity, and the capacity to apply these resources on a specific environment, to produce a defined result. In the Tuning's project, work of European consensus of the university competences, there are two different types of them: the generic ones called transversals and the specific ones.

The specific competences are own of every profile of certain graduate and they are generally expressed across knowledge related to the disciplines or specific skills of the most common professional practices in the defined profile. The generic or transverse competences are those that constitute a fundamental part of the professional profile and of the training profile of all or the majority of the degrees. They include a set of cognitive and metacognitive skills, instrumental knowledge and valuable attitudes in the society of knowledge. In turn, they can be classified in three groups: instrumental, interpersonal and systemic.

In the School of Health Sciences of Manresa, there are given the degrees of Nursing, Physical therapy, Chiropody and Speech therapy. A work definition of the transverse competence was realized in 2007 for four degrees of our School. Of every selected competence was given a definition and the indicators of basic and advanced level. A group of thirty teachers of the School participated on this project and it was overseeing for the IDES of the UAB and the teacher Jesus Berruezo. The present communication exposes the process carried out by the team of teachers that participated in this project, the aims of the work, the used methodology and the result.

PARAULES CLAU

Competències, transversalitat, ciències de la salut, matriu de competències

ÀMBIT GENERAL D'INTERÈS DE LA INNOVACIÓ

Aquest treball s'inscriu en l'àmbit del procés d'adaptació d'assignatures al nou Espai Europeu d'Educació Superior mitjançant la definició de les competències transversals.

DESENVOLUPAMENT

1. Objectius

Objectiu general:

- Elaborar el mapa de competències transversals de les quatre titulacions de l'Escola Universitària de Ciències de la Salut

Objectius específics:

- Conèixer què són les competències transversals i la seva classificació
- Determinar, per consens, les competències transversals de les titulacions del centre

- Elaborar la fitxa de cada competència
- Elaborar una matriu de competències transversals per cada titulació

2. Descripció del treball

El treball que es presenta es va desenvolupar a l'Escola Universitària de Ciències de la Salut (EUCS) de Manresa, on s'imparteixen les titulacions d'Infermeria, Fisioteràpia, Podologia i Logopèdia. L'any 2007, en el marc del programa anual de formació docent adreçat al professorat del centre, es va programar un taller sobre competències transversals de l'Escola amb una doble finalitat; per una part la formació del professorat en relació al tema esmentat i per l'altra l'elaboració d'un document de competències transversals de l'Escola consensuat per les quatre titulacions.

La formació del professorat i la direcció del treball va anar a càrrec del professor Jesús Berruezo i la tutorització de tot el procés d'elaboració del mapa de competències la va assumir la Unitat IDES de la UAB.

Internament, la dinamització de tot el procés, al qual van participar una trentena de professors/es, la van portar les persones de l'equip directiu de l'Escola: la directora i els sotsdirectors de les quatre titulacions.

3. Metodologia

→ Es confecciona un programa de l'activitat i es convida a tot el professorat del centre a participar-hi. S'inscriuen un total de 31 professors.

→ Es realitzen tres sessions presencials de tot el grup, de 3 hores cada una, dirigides pel professor Jesús Berruezo. En aquestes sessions es donen els continguts teòrics i les pautes de treball i es posen en comú els treballs en grup realitzats entre les sessions.

1ª sessió - L'aprenentatge per competències a la Universitat

- Les competències transversals
  - Instrumentals
  - Interpersonals
  - Sistèmiques

2ª sessió- Les competències transversals a l'EUCS Manresa

- Definició
- Indicadors de nivell bàsic i avançat

3ª sessió- Matriu de competències transversals per assignatures de les titulacions: Infermeria, Fisioteràpia, Podologia, Logopèdia.

→ Després de cada una de les sessions presencials es realitzen treballs en grup, coordinats pels sotsdirectors de cada un dels estudis. La tutorització d'aquest treball és portada per la unitat IDES de la UAB.

→ Finalment es redacta un document que recull el treball realitzat.

4. Resultats

4.1. Selecció de competències transversals

Es seleccionen un total de 18 competències transversals classificades de la següent manera:

Competències instrumentals:

1. Anàlisi i síntesi
2. Organització i planificació

3. Idioma estranger
4. Gestió de la informació i utilització de les TIC
5. Resolució de problemes
6. Presa de decisions
7. Comunicació oral i escrita
8. Disseny i gestió de projectes
9. Recerca

Competències interpersonals:

10. Crítica i autocrítica
11. Treball en equip intra i interdisciplinar
12. Compromís ètic
13. Habilitats de relació interpersonal
14. Gestió de conflictes
15. Iniciativa i esperit emprenedor

Competències sistèmiques:

16. Gestió del propi aprenentatge
17. Adaptació a noves situacions
18. Reconeixement de la diversitat i la multiculturalitat

4.2. Elaboració d'una fitxa per cada competència

Per cada competència s'elabora una fitxa que inclou la definició de la competència i els indicadors de nivell bàsic i avançat que ens indicaran que la competència està assolida. A tall d'exemple, s'adjunten les fitxes de tres competències:

1. ANÀLISI I SÍNTESI	
Definició: Ser capaç d'extraure les parts que constitueixen un fet complex i les relacions que hi ha entre elles, per organitzar-les i reformular-les d'una altra manera.	
Indicadors Nivell Bàsic	Indicadors Nivell Avançat
<ul style="list-style-type: none"> • Enumerar, per ordre d'importància, els elements bàsics d'un text. • Identificar dades d'una descripció d'un cas clínic. • Extraure dades clíniques d'informació visual (vídeo, fotografia..). • Extraure dades d'informació auditiva i presentar un esquema interpretatiu de la informació recollida. • Donat un llistat de dades, elaborar un mapa conceptual. • Realitzar les preguntes pertinents per a recollir informació rellevant d'un cas clínic. 	<ul style="list-style-type: none"> • Elaborar un esquema interpretatiu a partir d'unes dades donades. • Elaborar un redactat interpretatiu a partir d'unes dades donades. • Diferenciar les dades rellevants/irrellevants relacionades amb el cas. • Agrupar les dades per categories. • Agrupar les dades per relació causa-conseqüència. • Reformular les dades donades.

11. TREBALL EN EQUIP INTRA I INTERDISCIPLINAR	
Definició: Ser capaç de negociar, de col·laborar i d'integrar-se amb altres persones, de la mateixa i/o d'altres disciplines, per a la consecució d'objectius comuns.	
Indicadors Nivell Bàsic	Indicadors Nivell Avançat
<ul style="list-style-type: none"> • Tenir en compte i respectar els altres punts de vista. • Assumir els objectius de treball del grup amb una visió global. • Identificar aquells factors que fan que un equip sigui funcionalment 	<ul style="list-style-type: none"> • Complementar els arguments del grup. • Aportar propostes per la solució de les problemàtiques. • Identificar els avantatges i desavantatges de les propostes.

<ul style="list-style-type: none"> efectiu. Identificar les problemàtiques de funcionament de l'equip. Participar en el repartiment de responsabilitats en l'equip. Assumir la pròpia responsabilitat i la dels altres dins de l'equip, per portar a terme les tasques encomanades. Utilitzar el llenguatge adequat segons cada interlocutor. Anteposar les decisions del grup als interessos personals. 	<ul style="list-style-type: none"> Buscar el consens. Contribuir a la cohesió i consolidació de l'equip.
--	--

16. GESTIÓ DEL PROPI APRENTATGE	
Definició: Ser capaç de tenir, de forma permanent, una actitud d'aprenentatge estratègic i flexible, adaptant-se a l'objectiu que es vol assolir, tenint en compte el propi sistema d'aprenentatge, així com la utilització dels nous sistemes mentals generats.	
Indicadors Nivell Bàsic	Indicadors Nivell Avançat
<ul style="list-style-type: none"> Identificar les necessitats d'aprenentatge i els dèficits en coneixements i habilitats necessàries a la pràctica professional. Demostrar l'habilitat d'avaluar críticament esquemes d'aprenentatge diferents del propi. Integrar nous conceptes i informació, demostrant la seva comprensió. Demostrar coneixement dels elements del pensament científic i la seva aplicació en la seva formació acadèmica. Contrastar els esquemes mentals propis amb els dels altres, i aprofitar com a oportunitat d'aprenentatge. Establir objectius d'aprenentatge propis. Integrar coneixements i habilitats d'altres disciplines i/o camps de coneixements propers al propi. 	<ul style="list-style-type: none"> Desenvolupar eines d'aprenentatge. Identificar la formació de qualitat, justificant l'elecció com aquella que més contribueix a la seva millora professional. Avaluar la repercussió de la seva formació en la pràctica professional. Estar al dia del canvis que repercuteixen en la millora de la praxis professional. Adaptar estratègies d'aprenentatge en cada situació. Construir coneixements compartits, aprenent i facilitant la construcció conjunta d'aprenentatge. Aportar coneixements, habilitats i/o actituds que millorin la pràctica professional.

4.3. Elaboració d'una matriu de competències per titulació

El professorat de cada titulació elabora una matriu de competències transversals per totes les assignatures troncal i obligatòries de la carrera seguint els següents passos:

- Es seleccionen les competències a treballar en cada assignatura d'acord als següents criteris:
  - relació del programa de l'assignatura amb la competència
  - possibilitat de tenir evidències del seu assoliment amb les activitats formatives que es realitzen
  - existència d'experiències docents portades a terme en cada assignatura
  - a ser possible, no excedir-se de tres o quatre competències per assignatura
- S'estableix el nivell de domini, ja sigui bàsic (B) o avançat (A) que s'ha d'assolir en cada competència.
- Es revisen el resultats per assegurar que no quedin competències sense cobrir o d'altres

excessivament repetides, i de forma consensuada s'acaben de repartir.

Per cada titulació s'obté una matriu, amb les competències a l'eix d'abscisses i les assignatures al d'ordenades.

MATRIU DE LA TITULACIÓ D'INFERMERIA

ASSIGNATURES	COMPETÈNCIES INSTRUMENTALS									COMPETÈNCIES INTERPERSONALS						COMPETÈNCIES SISTEMÍQUES		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
	Abilitat i ètica	Organització i planificació	Ètica i estratègia	Ús de tecnologies i informació TIC	Resolució de problemes	Prendre decisions	Comunicació oral i escrita	Elaborar i dirigir projectes	Recerca	Crítica i auto crítica	Trànsferir el propi coneixement	Compartir i col·laborar	Habilitar relacions interpersonals	Què és conflicte	Relacions i treball en equip	Què és el projecte i el treball en equip	Adaptació a noves situacions	Formació i desenvolupament continuat
Infermeria Comunitària I	B			B							B						B	
Ètica i Dignitat, coexistència	B		B				B								B			
Fonaments d'infermeria	B				B							B				B		
C. psico-socials aplicades	A											B	B				B	
Bioestadística		B			B				B									
Nutrició i dietètica					B												B	
H. inferm. i fono-educac.				B												B		
Inf. Comunitària II	B				B				B							B		
Infermeria MQ Adult I	A		B		B	A							B					
Leg. i ètica professional						B						A					B	
Balneari d'ajuda						B							A	B		B		
Farmacologia			B	B	B											B		
Educació per a la salut				B			A		B									
Inf. Comunitària III		B		B				A			B							
Infermeria MQ Adult II	A					A									B		B	
Inf. Comunitària III	B				B							B				B		
Adman. i serv. a l'usuari		B						B							A		B	
Infermeria geriàtrica				B						B	A						B	
Inf. Esp. i salut mental					B							A	B				B	
PRÀCTICUM I										B	B	B		B				
PRÀCTICUM II		A									A	B	B					
PRÀCTICUM III						A						A	A			A		

MATRIU DE LA TITULACIÓ DE FISIOTERÀPIA

ASSIGNATURES	COMPETÈNCIES INSTRUMENTALS									COMPETÈNCIES INTERPERSONALS						COMPETÈNCIES SISTEMÍQUES		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
	Abilitat i ètica	Organització i planificació	Ètica i estratègia	Ús de tecnologies i informació TIC	Resolució de problemes	Prendre decisions	Comunicació oral i escrita	Elaborar i dirigir projectes	Recerca	Crítica i auto crítica	Trànsferir el propi coneixement	Compartir i col·laborar	Habilitar relacions interpersonals	Què és conflicte	Relacions i treball en equip	Què és el projecte i el treball en equip	Adaptació a noves situacions	Formació i desenvolupament continuat
Anatomia I	B	B						B									B	
Anatomia II	B	B			B												B	
Fisiologia i bioquímica	A	A		B			B			B	A						B	
Fisiologia i biomecànica	B	B		B	B		B			B	B						B	
Kinesiotèrapia I	B				B	B	B				B	B					B	
Kinesiotèrapia II	B			B	B	B	B				B						B	
Fisioteràpia I	A	B			B	A						B	A		B		B	B
Fisioteràpia II	A	B			B	A						B	A				B	B
Infermeria		A			B	A				B								
Anat. i fisiol. del S.N.	A	A			B					B	B						B	
Kinesiotèrapia III	B	B					B				B						B	
Kinesiotèrapia IV	B	A		B	B	B	B				B						B	
Fisioteràpia III	B	B			B	A	B				B				B	A		
Fisioteràpia IV	A				B	A					B	A		A		B	A	
Patologia MQ I	B						B						B			B	B	
Patologia MQ II					B	B				B						B	B	
Salut púb. i metodologia		A		A			A		B		B	B	B					B
Què és l'ètica aplicada	A			B			B				A	B	B			A	B	
Estades clíniques I	B						A			B	A	A	B			B		
Estades clíniques II	A						A			B	A	A	B			A		
Fisioteràpia V	A	B			B	A				B	B	B						B
Fisioteràpia VI	A				B	A				B	B							
Kinesiotèrapia V	B	B			B	A	B				A	B			A	A	B	
Kinesiotèrapia VI	A				B					B					A			
Patologia MQ III	B						B					B				B	B	
Salut púb. i metodologia	B									B		A	A			B		
Estades clíniques III						B	A			B	A	A	A				B	
Estades clíniques IV						A			B		A	A	A		B		B	

MATRIU DE LA TITULACIÓ DE PODOLOGIA

ASSIGNATURES	COMPETÈNCIES INSTRUMENTALS									COMPETÈNCIES INTERPERSONALS					COMPETÈNCIES SISTEMÀTIQUES			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Podologia general I	B						B									B		
Otopodologia I	B						B									B		
Quirpodologia I	B						B									B		
Anàtema	B	B											B					
Funció del Cos Humà				B									B					
Micròb. i parasitologia				B									B					
Biomecànica	B		B										B					
Quirpodologia II		B	B	A														
Otopodologia II								B		B					B			
Podologia general II							B			B							B	
Podologia preventiva			B					B		B								
Farmacologia				B			B			B			B					
Legal de la malaltia	B			B				B						B				
Podologia física				B										B				
C. podològ. integrada I							B			B			B					
Otopodologia III								B									B	
Quirpodologia III		A	B											B				
C. podològ. integrada II					B	B					A							
Diagnòstic clínic	A			A						B								
Psicologia i ètica social												B					B	B
C. podològ. integrada III					A			A							A			
Lactació: sanitària												B					B	B

MATRIU DE LA TITULACIÓ DE LOGOPÈDIA

ASSIGNATURES	COMPETÈNCIES INSTRUMENTALS									COMPETÈNCIES INTERPERSONALS					COMPETÈNCIES SISTEMÀTIQUES			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Anat. i fisiol. del S.M., org. del lleng. i audició	A	A														B	A	
Física acústica i audició	B	B						B										
Lingüística general i fonol.					A	B	A			A		B		B				
Historiol. genl i del llenguatge			B			B					B							
Desenvol. i adquisició del llenguatge					B	B				B					A			B
Llenguatge i pensament				A			A						B					B
Descrip. llengua cort. i ext.	B						B						B					B
Dialect. llengua oral i ext.							B	A					A					B
Desenv. Fon. cicle vital	A		B				B				B					A		A
Desenv. Foncs. socials	A								A		A					B		
Av. i dir. lleng. parla, veu	A	B									A					B		
Interv. logop. entret. de la parla i la veu		B				B				B								
Trast. parla i veu	B						B					B				B		
Interv. Logop. v. dir. Lleng.				A	A	A				B								
Patol. audició i llenguatge	B										B	B				A		B
Trast. parla i lleng. secund.			B		B							B						
Interv. logop. v. dir. escola i social	B			B			B											
Ètica i lingüística apl.	B						B						A					
Fis. aspect. intervenció	B										A							
Nous recursos tecnol.				B		A				A		B						
Pràctiques I							B			A		A						
Pràctiques II							B			A		A			A			
Pràctiques III							B			A		A			A			
Pràctiques IV							B			A		A			A			

CONCLUSIONS

- Les competències transversals fàcilment es poden consensuar entre titulacions d'una mateixa branca de coneixements.
- En un primer moment hi ha la tendència de determinar moltes competències i cal fer l'esforç d'agrupar-ne algunes per facilitar el treball.
- La participació del professorat en l'elaboració del mapa de competències per titulació millora el seu resultat, ja que es té un major coneixement de les característiques i les possibilitats de cada assignatura.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Bricall JM, Brunner JJ. Universidad siglo XXI. Europa y América Latina. Regulación y

funcionamiento. [on-line] En Documentos Columbus sobre Gestión Universitaria 2000 [data consulta: 5/11/07] Disponible a http://www.unne.edu.ar/institucional/documentos/evaluacion_institucional/mod4_textocolumbus.pdf

De Miguel M. (coord.) Metodologías de enseñanza y aprendizaje para el desarrollo de competencias. Orientaciones para el profesorado universitario ante el Espacio Europeo de Educación Superior. Madrid: Alianza editorial; 2006.

De Miguel M. y otros. Modalidades de enseñanza centradas en el Desarrollo de Competencias. Orientaciones para promover el cambio metodológico en el Espacio Europeo de Enseñanza Superior. Oviedo: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Oviedo; 2006.

García A. Aprendizaje cooperativo y desarrollo de competencias en la asignatura de innovación y educación [on-line] ISBN 84-689-9591-6: 2006 En Giraldo B, Domingo J, Armengol J. Sexta jornada sobre aprendizaje cooperativo. Barcelona: Grupo GIAC, ICE Universitat Politècnica de Catalunya; 2006

González J, Wagenaar R (coord). Tuning Educational Structures in Europe. Informe final. Bilbao: Universidad de Deusto, Universidad de Groningen; 2003.

Villa A. y Poblete M. (dir.) Aprendizaje basado en competencias. Una propuesta para la evaluación de las competencias genéricas. Bilbao: Mensajero; 2007.

Yániz C, Villardón L. Planificar desde competencias para promover el aprendizaje. El reto de la sociedad del conocimiento para el profesorado. Bilbao: Universidad de Deusto; 2007.